

2.2.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Inleiding

Deze paragraaf gaat in op de vraag hoe de gemeente Veldhoven haar financiële risico's opvangt. Hiervoor is inzicht nodig in de omvang van de aanwezige risico's, de mogelijkheden om de risico's financieel af te dekken (weerstandscapaciteit), en de relatie daartussen: het weerstandsvermogen.

Verder maken kengetallen inzichtelijk hoeveel (financiële) ruimte de gemeente heeft om incidentele en structurele lasten te kunnen dekken of opvangen. Ze geven inzicht in de financiële weer- en wendbaarheid.

De paragraaf is als volgt opgebouwd:

- aanwezige risico's;
- beschikbare weerstandscapaciteit;
- weerstandsvermogen;
- ontwikkelingen;
- kengetallen.

Het beleid op het gebied van risicomanagement en weerstandsvermogen is vastgelegd in de nota 'Risicomanagement en weerstandsvermogen gemeente Veldhoven 2017'. Deze nota is door de raad in februari 2017 vastgesteld.

Risico's

Inventariseren en kwantificeren

Voor deze Begroting 2019 zijn per afdeling de risico's geïnventariseerd, samen met de kans dat ze optreden en de verwachte negatieve financiële gevolgen. Op basis van deze inventarisatie is een risicokaart samengesteld voor onze gemeente. Aan elk risico is een zogeheten risicoscore verbonden, door de kansklasse te koppelen aan de gevolgklasse. Deze methodiek maakt het mogelijk de risico's onderling te rangschikken op grootte. De risico's met het grootste risicogetal moeten de hoogste prioriteit krijgen en dus als zodanig 'gemanaged' worden. De risicokaart is weergegeven in figuur 1. Het cijfer in de cel geeft het aantal risico's weer met dezelfde risicoscore. De kaart telt op dit moment 49 risico's.

Figuur 1: Risicokaart

Financieel gevolg (x)

$x > € 1.000.000$	1	1		1	
$€ 500.000 < x < € 1.000.000$	1				
$€ 200.000 < x < € 500.000$	6	2		1	
$€ 50.000 < x < € 200.000$	11	6	1		
$x < € 50.000$	9	4	2	1	2
	10%	30%	50%	70%	90%
	Kans				

Simulatie

Op basis van de inschatting van kans en gevolg per risico, is berekend hoeveel geld er nodig is om de risico's financieel af te dekken. Hiervoor is een risicosimulatie uitgevoerd. Daarbij is het zekerheidspercentage op 90% gesteld. Dit betekent dat het voor 90% zeker is dat we met dit bedrag alle risico's kunnen opvangen. De risicosimulatie met een zekerheidspercentage van 90% geeft aan dat een bedrag van € 2.783 nodig is om de risico's in financiële zin af te dekken. Dit noemen we de benodigde weerstandscapaciteit. Tegelijkertijd is er een gevoeligheidsanalyse uitgevoerd die laat zien welke risico's de meeste invloed hebben op het weerstandsvermogen. De tien belangrijkste risico's zijn weergegeven in de onderstaande tabel.

Tabel 1: Top 10 van risico's met meeste invloed

Belangrijkste risico's		Kans (%)	Gevolg (max. in € 1.000)	Invloed (%)
1	Verrekening financiële bijdragen SGE over programmering bedrijventerreinen	70	2.310	51,3
2	Uitkering verstrekken aan teruggekomen SIB deelnemers	20	1.200	7,6
3	Gesubsidieerde instellingen kunnen niet voldoen aan hun verplichtingen (financieel en/ of beleidsmatig)	70	300	6,7
4	Derving van huuropbrengsten door brandschade aan verhuurd vastgoed	30	300	4,5
5	Ongeautoriseerde toegang tot ICT infrastructuur	20	500	3,2
6	Bosbrand (herplantingsplicht na bosbrand)	30	200	1,9
7	Negatief aanbestedingsresultaat	30	200	1,8
8	Uitval stroomvoorziening gemeentehuis	50	100	1,6
9	Planschadevergoeding aansluiting A67	10	500	1,5
10	Vandalisme aan objecten in de openbare ruimte	90	50	1,4
Totaal maximaal geldgevolg top 10 risico's			€ 5.660	
Maximaal geldgevolg overige risico's (39)			€ 7.060	
Totaal maximaal geldgevolg alle risico's			€ 12.720	

Beheersen

Aandachtspunt bij de geïdentificeerde risico's is het treffen van beheersmaatregelen. Met deze beheersmaatregelen zijn de betreffende kansen en/ of gevolgen van het risico verkleind. Bij de simulatie is rekening gehouden met de beheersmaatregelen die al van kracht zijn. Voor vier van de top 10-risico's is een beheersmaatregel actief. In totaal zijn voor 25 van de 49 risico's maatregelen getroffen en is voor 1 risico het treffen van maatregelen in voorbereiding. Dit betekent niet dat wij voor 23 risico's geen maatregelen treffen. Een risico kan worden geïdentificeerd vóór en ná het toepassen van maatregelen. Er worden ook risico's meteen geïdentificeerd op het niveau ná maatregelen. Dan is het niet zinvol om alsnog maatregelen te formuleren.

De effecten van de getroffen beheersmaatregelen zijn in de simulatie meegenomen.

Weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit omvat de financiële middelen en mogelijkheden van de gemeente Veldhoven om financiële tegenvallers als gevolg van risico's op te vangen, zonder het bestaande beleid te hoeven aanpassen. Onderdeel van de weerstandscapaciteit is de onbenutte belastingcapaciteit.

Het Rijk stelt een macronorm vast die de maximale procentuele opbrengststijging van de OZB aangeeft. De verhogingsruimte tot de macronorm is de onbenutte belastingcapaciteit. Voor 2019 is de onbenutte belastingcapaciteit nihil.

Overigens is het Rijk voornemens om van de macronorm af te stappen en over te gaan tot een woonlastennorm. Besluitvorming hierover heeft nog niet plaatsgevonden.

Op basis van de beleidsnota wordt de beschikbare weerstandscapaciteit als volgt opgebouwd:

Reserve benoemde risico's (jaarstukken 2017)	€ 4.448.
Begrotingspost Onvoorzien	€ 135
Onbenutte belastingcapaciteit	€ 0
Beschikbare weerstandscapaciteit	€ 4.583

Weerstandvermogen

Het weerstandsvermogen is een getal dat aangeeft of de gemeente risico's financieel kan opvangen zonder beleid te hoeven aanpassen. Als dit getal 1 is of hoger, kunnen de risico's worden opgevangen. Wij streven altijd naar 1,7.

Het weerstandsvermogen is de verhouding tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de gekwantificeerde risico's (benodigde weerstandscapaciteit). Om te garanderen dat ons weerstandsvermogen toereikend is, streven we naar een normratio van 1,7, dat gekwalificeerd is als 'ruim voldoende'. Om ongewenste schommelingen te voorkomen, hanteren we een minimumratio van 1,4 en een maximumratio van 2,4. Buiten deze marges vullen we de risicoreserve benoemde risico's aan of romen we die af.

Op basis van de simulatie van de benodigde weerstandscapaciteit en beschikbare weerstandscapaciteit is het weerstandsvermogen $\text{€ } 4.583 / \text{€ } 2.783 = 1,7$.

Dit betekent dat ons weerstandsvermogen ruim voldoende is om met een zekerheid van 90% alle geïnventariseerde risico's te kunnen opvangen.

Ontwikkelingen

Vergeleken met het vorige actualisatiemoment – de Jaarstukken 2017 – is een nieuw risico onderkend voor opruimkosten voor gedumpt drugsafval. De kans van dit risico is ingeschat op 50% en het maximaal schadegevolg is ingeschat op € 20.

Vanaf 2008 hebben wij van NARIS gebruik gemaakt bij de invulling van ons risicomangement. Na 10 jaar ervaring zijn wij tot de conclusie gekomen dat NARIS voor de gemeente geen noodzakelijke applicatie meer is.

Met NARIS wordt aan de hand van een statistische methode de benodigde weerstandscapaciteit bepaald. Zoals aangegeven bij Weerstandvermogen, wordt via NARIS een bedrag bepaald met 90% zekerheid. Vervolgens wordt dit bedrag vermenigvuldigd met 1,7 voor de streefwaarde. Gebleken is dat wanneer van alle risico's de kans vermenigvuldigd met het maximale schadegevolg worden opgeteld, en dit vervolgens vermenigvuldigen met een factor 1,25, we op dezelfde weerstandscapaciteit zouden uitkomen. Ter illustratie, NARIS wordt in 3 van de 21 regiogemeenten gehanteerd. Met de Jaarstukken 2017 is binnen deze paragraaf besloten om de overeenkomst met NARIS op te zeggen, en voor de bepaling van de weerstandscapaciteit te gaan werken met de factor 1,25 op kans vermenigvuldigd met maximaal schadegevolg. De nota risicomangement wordt hierop aangepast en aan de raad voorgelegd.

Kengetallen

Hieronder de kengetallen.

De kengetallen die het BBV voorschrijft, gaan in op totale financiële componenten zoals het totale eigen vermogen, totale baten etc. De bepaling van het weerstandsvermogen bevat

één component van het eigen vermogen, namelijk de reserve benoemde risico's. Er kan geen verband worden gelegd tussen het weerstandsvermogen en de kengetallen. De kengetallen geven een aanvullend inzicht in de financiële weerbaarheid (kunnen we financiële tegen een stootje) en wendbaarheid (kunnen we ons financieel aanpassen aan veranderende omstandigheden) bovenop het weerstandsvermogen. Opgemerkt wordt dat kengetallen niet absoluut kunnen worden geïnterpreteerd.

Verloop van de kengetallen						
Kengetallen	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Netto schuldquote	144%	127%	129%	124%	103%	100%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen	141%	125%	128%	124%	103%	100%
Solvabiliteitsratio	27%	26%	26%	25%	26%	28%
Structurele exploitatieruimte	6%	1%	-2%	-1%	0%	1%
Grondexploitatie	99%	71%	70%	57%	39%	34%
Belastingcapaciteit	82%	79%	85%	85%	85%	85%

Toelichting kengetallen

- **Netto schuldquote:**
Dit kengetal geeft de schulden van de gemeente aan, in een percentage van de totale baten. Op de schulden zijn de financiële vorderingen in mindering gebracht, behalve de langlopend verstrekte leningen, zoals startersleningen.
- **Netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen:**
Hier wordt hetzelfde aangegeven als bij bovenstaande netto schuldquote waarbij de langlopend verstrekte leningen in mindering worden gebracht op de schuldpositie.
- **Solvabiliteitsratio:**
Deze ratio geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is om aan de financiële verplichtingen te voldoen. Het eigen vermogen is uitgedrukt in een percentage van het balanstotaal.
- **Structurele exploitatieruimte:**
Dit getal geeft aan in hoeverre de structurele lasten kunnen worden gedekt met structurele baten.
- **Grondexploitatie:**
Dit kengetal geeft de boekwaarde van de bouwgrondexploitatie weer in verhouding tot de totale baten.
- **Belastingcapaciteit:**
Bij dit getal worden de OZB, afvalstoffenheffing en rioolheffing voor een gemiddeld gezin opgeteld en afgezet tegen een landelijk gemiddelde. Het landelijk gemiddelde is bekendgemaakt in de Meicirculaire 2018. Dit percentage kan geïnterpreteerd worden als de benutte belastingcapaciteit.

Beoordeling kengetallen

Ten eerste wordt opgemerkt dat de Begroting 2018 eerder is opgesteld dan Jaarrekening 2017. Verder zijn de kengetallen van de Begroting 2018 overgenomen uit de primitieve begroting.

Het eerder ingezette financieel herstel wordt in deze begroting vastgehouden. Dit is te zien aan de dalende schuldquoten en de stijgende lijn van de solvabiliteit. In 2019 en 2020 wordt de reserve sociaal deelfonds aangevuld vanuit de vrije reserve, vanwege de tekorten op jeugdzorg. Dit verklaart de dip in de structurele exploitatieruimte in 2019 en 2020. Ook de solvabiliteit laat in deze jaren een kleine daling zien die zich naar 2022 weer herstelt. Ook komt uit kengetal Grondexploitatie duidelijk naar voren dat de verkoop van bouwgrond zich positief ontwikkelt. Met name hierdoor kan de schuldpositie worden afgebouwd.